

KARTA INWENTARYZACYJNA GEOSTANOWISKA

Piotr Migoń

Informacje ogólne		
Nr obiektu	133	
Nazwa obiektu (oficjalna, obiegowa lub nadana)	CHROŚNICKIE KOPY	
Współrzędne geograficzne [WGS 84 – hddd.dddd]	Długość: 15°46'42" (Skalisko) 15°45'33" (skałki na grzbiecie Lastek – Ptasia)	Szerokość: 50°58'34" (Skalisko) 50°58'49" (skałki na grzbiecie Lastek – Ptasia)
Gmina	Jeżów Sudecki	
Opis lokalizacyjny	Grzbiet Chrośnickich Kop znajduje się w środkowej części Gór Kaczawskich, w zachodnim zakończeniu Grzbietu Południowego, pomiędzy dolinami Lipki na północnym wschodzie i Ochotnicy na południowym zachodzie. Odległość od centrum wsi Płoszczyna do kulminacji Lastek (638 m) wynosi 2 km na NNE; od centrum wsi Chrośnica (kościół) – 1,7 km na WSW.	
Rozmiary (np. długość, szerokość, wysokość, powierzchnia)	Uwaga: Głównym przedmiotem opisu są skałki zieleńcowe występujące na NE stokach Kazalnicy (Skalisko) i na grzbiecie Lastek – Ptasia (bez nazwy).	
Charakterystyka naukowa geostanowiska		
Reprezentowana dziedzina nauk o Ziemi (np. tektonika, litologia, stratygrafia, geomorfologia)	Litologia – zieleńce Geomorfologia – rzeźba denudacyjna, formy skałkowe	
Rodzaj obiektu	Naturalne wychodnie skalnego podłoża.	
Litologia	Zieleńce (starszy paleozoik) w odmianie masywnej, poduszkowej i złupkowanej	
Forma rzeźby terenu	Chrośnickie Kopy są przykładem rzeźby erozyjno-denudacyjnej – grzbietu uwarunkowanego podwyższoną odpornością skał. W jego obrębie licznie występują mniejsze formy denudacyjne – skałki.	
Geneza obiektu (naturalny, antropogeniczny)	Formy naturalne, w górnej części grzbietu z formacją skalną Skalisko pozostałości dawnego kamieniołomu (wyrobisko, hałda).	
Ogólny kontekst geologiczno-geomorfologiczny	<p>Grzbiet Chrośnickich Kop jest zbudowany głównie z zieleńców (metabazaltów), będących częścią kompleksu wulkanicznego Podgórek i należących według podziału strukturalnego Gór Kaczawskich do jednostki Bolkowa. Są one produktem słabego metamorfizmu podmorskich law bazaltowych, powstałych podczas inicjalnych etapów rozpadu skorupy kontynentalnej we wczesnym paleozoiku (kambr – sylur). Na Chrośnickich Kopach występują one w odmianach poduszkowej, masywnej i złupkowanej, przy czym w rejonie Kazalnicy i Lastka przeważa odmiana złupkowana, dalej w kierunku zachodnim – odmiany masywne i poduszkowe.</p> <p>Formy skałkowe występują w wielu miejscach na Chrośnickich Kopach, zarówno w izolacji, jak i tworząc skupienia. Dwa miejsca ich dużego nagromadzenia to boczny grzbiet Kazalnicy, odchodzący w kierunku północno-wschodnim (Skalisko) i południowe stoki grzbietu łączącego Lastek z Ptasią. Powstanie skałek jest związane z wydajną, a równocześnie przestrzennie zróżnicowaną denudacją w warunkach środowiska peryglacialnego w plejstocenie. Formy skałkowe są zbudowane z bardziej odpornych elementów w obrębie kompleksu zieleńcowego, głównie o strukturze poduszkowej.</p>	

Opis obiektu z punktu widzenia nauk o Ziemi	<p>Przedmiotem opisu są dwa obszary występowania form skałkowych w obrębie Chrośnickich Kop:</p> <p>a) Skalisko – na ostrodze odchodzącej od Kazalnicy w kierunku północno-wschodnim, o długości ok. 450 m, występują liczne wychodnie zieleńców, głównie w postaci ambon i ścian, lokalnie są obecne niskie baszty. Urwiska skalne dochodzą do 10 m wys., występując po obu stronach ostrogi. Tworzywem są zieleńce w odmianie poduszkowej, niższe wychodnie w formie progów także w odmianie złupkowanej, z niszami wietrzeniowymi u podstawy. Skałkom towarzyszą rumowiska grawitacyjne. U nasady grzbietu znajduje się wyrobisko dawnego kamieniołomu o kilkumetrowej głębokości.</p> <p>b) Grzbiet Lastek – Ptasia – na południowych stokach, opadających do doliny Ochotnicy, na długości około 600 m, występują w nieciągłym pasie formy skałkowe. Mają głównie charakter ambon i ścian skalnych, rozdzielonych nieckowatymi suchymi dolinkami i półkolistymi niszami. Wysokość wynosi od 2–3 m do 10 m. Tworzywem skałek są zieleńce w odmianach masywnej i poduszkowej (z poduszkami zdeformowanymi i przyjmującymi wydłużony pokrój), poniżej wychodni rozciągają się w większości zarośnięte rumowiska grawitacyjne.</p> <p>Najbardziej atrakcyjnym obiektem jest samotna baszta we wschodniej części grzbietu, o wysokości około 4 m od strony grzbietu i około 10 m od strony doliny Ochotnicy, o kanciastym kształcie i zarysie podstawy zbliżonym do kwadratu. Jest zbudowana z bardzo czytelnych, spłaszczonych poduszek osiągających 2 m długości przy 20–30 cm grubości. Poniżej baszty rozciąga się duże rumowisko, powstałe przez odpadanie z niszczonej przez wietrzenie wychodni.</p>
Historia badań naukowych	Kompleks zieleńcowy był przedmiotem badań m.in. Narębskiego (1964), a w późniejszym okresie Kryzy i Muszyńskiego (1992), którzy zaproponowali podział sukcesji wulkaniczno-osadowej Gór Kaczawskich i przypisali jej poszczególne elementy do jednostek strukturalnych. Badań geomorfologicznych grzbietu Chrośnickich Kop nie prowadzono.
Wartości dodatkowe (historyczne, biologiczne)	Nie stwierdzono
Bibliografia (najważniejsze pozycje)	<p>Kryza R., Muszyński A., 1992. Pre-Variscan volcanic-sedimentary succession of the central southern Góry Kaczawskie, SW Poland: outline geology. <i>Annales Societatis Geologorum Poloniae</i> 62:117–140.</p> <p>Narębski W., 1964. Petrochemia law puklistych i niektóre ogólne problemy petrogenyzy spilitów. <i>Prace Muzeum Ziemi</i>, nr 7, s. 69–209.</p> <p>Szałamacha J., Szałamacha M., 1993. Szczegółowa Mapa Geologiczna Sudetów 1:25000. <i>Arkuszy Dziwiszów</i>.</p>
Inne uwagi	U podnóża grzbietu Chrośnickich Kop od strony południowej, powyżej wsi Płoszczyzna, znajdują się pozostałości dużego grodziska (XIII–XIV w.), składającego się z majdanu otoczonego fosą i podgrodzia, o całkowitych wymiarach 110 x 55 m. W jego pobliżu przebiega niebieski pieszy szlak turystyczny.
Stan i możliwości wykorzystania	
Możliwości wykorzystania obiektu do celów edukacyjnych	Skałki ilustrują (a) budowę geologiczną kompleksu zieleńcowego Gór Kaczawskich, w różnych odmianach teksturalnych (zieleńce masywne, złupkowane, poduszkowe), (b) rzeźbę denudacyjną i wypreparowanie bardziej odpornych partii skały z otoczenia. Na możliwość wykorzystania edukacyjnego ujemnie wpływa oddalenie od szlaków turystycznych i brak oznakowanego dojścia. Z tych powodów bardziej atrakcyjne dla celów edukacyjnych są skałki zieleńcowe na grzbiecie Okola.
Dostępność: ograniczenia, bezpieczeństwo	Skałki na Chrośnickich Kopach są dostępne bez żadnych ograniczeń (stan na kwiecień 2019), jednak odwiedzając je należy zachować ostrożność, zwłaszcza przy krawędziach ścian skalnych.
Istniejąca infrastruktura turystyczna	Jedynym elementem infrastruktury turystycznej na Chrośnickich Kopach jest niebieski szlak pieszy łączący Płoszczyznę z Chrośnicą, prowadzący przez Chrośnicką Przełęcz. W warunkach braku listowia na drzewach ze szlaku są widoczne jedynie dolne fragmenty formacji skalnej Skalisko. Pozostałe skałki są położone poza znakowanymi szlakami.
Istniejące i potencjalne zagrożenia	Nie stwierdzono bezpośrednich zagrożeń dla wartości geologicznych i geomorfologicznych skałek na Chrośnickich Kopach.

Dokumentacja graficzna

133_1 Urwiska zieleńcowe Skaliska

133_2 Bezimienna baszta skalna na południowym stoku grzbietu łączącego kulminacje Lastek i Ptasia

133_3 Zdeformowane struktury law poduszkowych w górnej części baszty skalnej widocznej na fotografii
133_2